

ЧАСТИНА II

Тези аспірантів, магістрантів та студентів

*Бажан В.Г., магістрант
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький*

ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Проблема ефективності сільськогосподарської діяльності завжди була актуальною за умов обмеження виробничих ресурсів, високої їх вартості й низької платоспроможності. Ефективна робота підприємства, зміцнення його конкурентних позицій на ринку потребують систематичного контролю показників ефективності виробництва і реалізації продукції, глибокого аналізу і оцінки впливу факторів макро- і мікросередовища. Дослідження ефективності є досить складним питанням через існування різноманітних видів та типів підприємств, відповідних цілей їх функціонування та взаємозв'язків з іншими системами. Це визначає множину підходів оцінки ефективності, які мають відображати цілі діяльності відповідних підприємств і свідчить про багатогранність даної категорії та одночасно складність її обчислення.

Водночас складність та багатогранність питань, пов'язаних із визначенням економічної ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств, вивчення впливу чинників на ефективність їх діяльності, удосконалення механізму господарювання підприємств зумовлює актуальність дослідження.

Необхідність визначення ефективності полягає в тому, що на різних підприємствах одна і та ж кількість ресурсів забезпечує отримання далеко не однакових результатів, що, в кінцевому результаті, відбивається на ефективності діяльності підприємства.

Тому, поняття «ефективність діяльності аграрного підприємства» передбачає максимально продуктивне використання виробничого потенціалу підприємства.

Особливість категорії ефективності в економіці полягає в тому, що при її вимірюванні зіставляється ефект від економічної діяльності суб'єктів господарювання (економічний ефект) з витраченими на його одержання економічними ресурсами.

Оскільки сфери економічної діяльності суб'єктів господарювання різноманітні, а їх діяльність може охоплювати різні стадії виробництва та просування продукції, то відповідно можуть існувати різні ефекти і показники ефективності. Крім того, аграрні підприємства можуть ставити перед собою різні цілі їх діяльності – отримання максимального прибутку від виробництва продукції, надання необхідних послуг за собівартістю, що потребує оцінки ефективності такої діяльності.

Отже, досягти комплексної оцінки ефективності діяльності можна шляхом оцінки вкладених у виробництво ресурсів й одержаного ефекту.

Для оцінки економічної ефективності аграрних підприємств використовують відповідні критерії і систему взаємозалежних показників.

Слід розрізняти критерій, що визначає економічну ефективність усього сільськогосподарського виробництва, і показники, що визначають окремі сторони ефективності.

Методологічне розмежування між ними полягає в тому, що критерій являє собою внутрішню сутність процесів, а показник є конкретною формою відображення даного критерію.

Ефективним називається таке виробництво, яке за наявного обсягу ресурсів і доступних технологій забезпечує максимально можливий обсяг виробництва. А коли так, то можна припустити, що оцінку ефективності виробництва потрібно проводити шляхом порівняння досягнутого обсягу виробництва (досягнутих показників) з теоретичним (або найкращими в галузі), таким чином можна отримати необхідну інформацію про ефективність господарювання як національної економіки і її галузей, так і окремих суб'єктів господарювання.

Для визначення економічної ефективності виробництва в цілому по сільськогосподарських підприємствах використовується система показників, які доцільно обчислювати в такій послідовності:

- вартість валової продукції (грн.) на 1 га сільськогосподарських угідь, на середньорічного працівника, на 100 грн. виробничих витрат;

- розмір валового і чистого доходу та прибутку на 1 га сільськогосподарських угідь, на 1 середньорічного працівника, на 1 люд-год, на 100 грн. витрат виробництва, на 1000 грн. виробничих фондів;

- рівень рентабельності і норма прибутку сільськогосподарського виробництва.

В умовах конкуренції між підприємствами-товаровиробниками ставиться питання про ефективність функціонування у процесі виробництва всіх виробничих фондів (капіталу), про швидкість обороту капіталу. Тому, основним вартісним показником економічної ефективності доцільно вважати прибуток на весь авансований протягом певного періоду капітал, незалежно від джерел його формування.

Виходячи з вище викладеного, система показників ефективності повинна:

- відображати витрати всіх видів ресурсів, що споживаються на підприємстві;
- створювати передумови для виявлення резервів підвищення ефективності виробництва;

- стимулювати використання всіх резервів, наявних на підприємстві;

- забезпечувати інформацією щодо ефективності виробництва всі ланки управлінської ієрархії;

- виконувати критеріальну функцію, тобто для кожного з показників мають бути визначені правила інтерпретації її значень.

Сільськогосподарське підприємство буде ефективним за умов, коли: по-перше – виробництво будь-якої продукції не може збільшуватись без збільшення одного чи декількох факторів виробництва або зменшення виробництва інших продуктів; по-друге – жоден з факторів виробництва не може зменшитись без зниження виробництва одного або декількох продуктів або збільшення інших факторів.

Показники економічної ефективності сільськогосподарських підприємств у своїй суті узагальнюють кількісні і якісні зміни їх розвитку. Величина даних показників залежить від рівня розвитку аграрного сектору економіки країни, і є критерієм для формування стратегії підприємств.

Практично не існує єдиного узагальнюючого показника для визначення економічної ефективності роботи аграрного підприємства. Ця оцінка ґрунтується на використанні системи взаємопов'язаних показників натурального та вартісного обчислення, які відображають дію і форми вияву об'єктивних економічних законів у матеріальному виробництві аграрної сфери економіки, з урахуванням її особливостей, вплив різних чинників на процес виробництва.

Очевидно можна вважати, що альтернативним підходом щодо оцінки економічної ефективності аграрних підприємств буде оцінка ефективності використання їх виробничого потенціалу.

Економічну ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств слід визначати як добуток технічної та аллокативної ефективності. За допомогою показників технічної ефективності визначається продуктивність використання виробничих ресурсів, а аллокативної – ефективність їх розміщення за критерієм мінімізації витрат. В сучасних умовах низькі показники технічної ефективності сільгоспідприємств обумовлені нераціональним використанням виробничого потенціалу.

Отже, категорія ефективності покликана характеризувати ступінь продуктивного використання ресурсів підприємства. Проте традиційні способи розрахунку (відношення результату до понесених витрат) не забезпечують достатньо повного уявлення про ефективність використання виробничих ресурсів. З цією метою доцільно застосовувати альтернативний підхід до оцінки ефективності функціонування аграрних підприємств, який дає можливість комплексно, в одному показнику, відобразити продуктивність функціонування виробничої системи.

*Бичкова С.О., студентка
Хмельницький національний університет
м. Хмельницький*

ОПЛАТА ПРАЦІ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ

У період розвитку ринкової економіки, значну увагу привертає проблема неналежного рівня заробітної плати та недосконалість підходів до її регулювання. Слід зазначити, що рівень заробітку кожного працюючого громадянина впливає на сукупний дохід населення, що сприяє формуванню попиту на товари, роботи і послуги. Тобто, наразі, питання стосовно надання заробітної плати є найбільш вагомим в сфері економіки. В процесі розвитку економічної сфери, оплата праці залишається найвагомим кроком підвищення рівня ефективності працівників та значним мотиваційним елементом трудової діяльності. Рационально організована система оплати праці здійснює вплив як на ефективність трудової організації, так і на добробут населення.

Проблема організації оплати праці є однією з найбільш гострих. Актуальність проблеми зростає на фоні соціально-економічної кризи в країні. Для більшості населення заробітна плата втратила свою відтворювальну та стимулюючу функції і фактично перетворилася на різновид соціальних виплат, не пов'язаних з кількістю, якістю та кінцевими трудовими результатами. При цьому її рівень у нашій країні значно нижчий порівняно з розвиненими державами світу. Праця та її оплата як ціннісні орієнтири втрачають своє соціально-економічне призначення, що руйнує основи економічного й соціального розвитку суспільства. Це потребує всебічного моніторингу, аналізу і контролю за цим процесом в Україні [1, с. 7].

Питання стосовно оплати праці викликало зацікавленість у багатьох вчених. Даною проблемою займалися такі вчені як Б.М. Генкін, О.А. Гришнова, А.В. Мерзляка та ін. Зокрема, такі дослідження засвідчили, що проблема оплати праці вимагає безперестанного покращення і вдосконалення, а також пристосування до сучасних вимог економіки. Слід зазначити, що дослідники вивчали різні аспекти, що стосуються оплати праці, як теоретичні, так і практичні. Так, В. Бабич приділяє значну увагу у своїх роботах різним формам заробітної плати з позиції їх доцільності та раціональності,